

Lausunto

30.06.2025

Asia: VN/14999/2025

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi valmisteverotuslain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

LAUSUNTO

30.6.2025

Viite: VN/14999/2025

EOAK/3629/2025 LAUSUNTO LUONNOKSESTA HALLITUKSEN ESITYKSEKSI EDUSKUNNALLE LAIKSI VALMISTEVEROTUSLAIN MUUTTAMISESTA

Valtiovarainministeriö on pyytänyt eduskunnan oikeusasiamieheltä lausuntoa otsikossa mainitusta luonnoksesta hallituksen esitykseksi.

Esitysluonnoksessa ehdotetaan korkeimman oikeuden ennakkopäätöksen KKO 2024:39 johdosta, että valmisteverotuslakiin lisätään uusi pykälä, jonka nojalla verovelvollisen antamasta valmisteverotusta koskevasta ilmoituksesta saatua tietoa ei saisi hyödyntää muun kuin valmisteveron lainvastaiseen välttämiseen tai sen yrittämiseen liittyvän rikoksen tutkimisessa, syytteeseen panossa tai tuomitsemisessa.

Edellä mainitun korkeimman oikeuden päätöksen mukaan nuuskan tupakkaverotusta varten säädetyn ilmoitusvelvollisuuden täyttäminen sen maahantuonnin yhteydessä olisi aikaansaanut

välittömän rikosepäilyn ja johtanut siihen, että nuuskan maahantuoja olisi joutunut samalla ilmiantamaan itsensä nuuskan maahantuontikiellon rikkomisen perusteella salakuljetusrikoksesta. Ilmoitusvelvollisuuden laiminlyöntiä ei voitu korkeimman oikeuden mukaan itsekriminointisuojausta johtuen pitää rangaistavana eikä tuojan menettelyä lukea hänen syykseen veropetoksena.

Esitysluonnoksen mukaan ilmoitusvelvollisuutensa laiminlyönyt nuuskaa tai muita tuontikiellon ja valmisteveron alaisia tuotteita maahan tuova ei voisi esitetyn lainmuutoksen myötä enää vedota itsekriminointisuojaan, joten Tulli voisi käynnistää sekä salakuljetusrikokseen että veropetokseen liittyvän esitutkinnan. Jos törkeän veropetoksen tunnusmerkistön epäiltäisiin täyttyneen, käytettävissä olisivat myös kyseistä rikosta koskevat pakkokeinot, jotka ovat neljän vuoden enimmäisrangaistustason takia laajemmat kuin salakuljetuksessa.

Esitysluonnoksessa on tuotu esiin myös se, että Verohallinnon asema rikosasian asianomistajana on epäselvä, jos veropetossyytettä ei ole ja että oikeustilan epäselvyys liittyy siihen, voiko tuomioistuimien rikosasian käsittelyn yhteydessä tutkia Verohallinnon vahingonkorvausvaatimuksen.

Vahingonkorvausvelvollisuus on esitysluonnoksen mukaan tarpeen verovastuun rinnalla niissä tapauksissa, joissa veron määrä on niin suuri, että koko vahinko ei tule kompensoiduksi veron perinnälle säädettyssä viiden vuoden määräajassa. Olen samaa mieltä siitä, että vahingonkorvausvaatimuksen esittäminen on tarpeen ainoastaan näissä tapauksissa. Tällöin välttää esitysluonnoksessakin todetun mukaisesti muissa tapauksissa samalla vahingonkorvaussaatavan ja verosaatavan perinnän yhteensovittamisen ongelmilta.

Säännösehdotuksen tavoitteena on esitysluonnoksessa esitetyn perusteella käsitykseni mukaan korkeimman oikeuden ennakkopäätöksen myötä syntyneen oikeustilan selkeyttäminen niin, että tuotaessa nuuskaa tai muita tuontikiellon ja valmisteveron alaisia tuotteita maahan lainvastaisesti ja säädettyjä ilmoituksia antamatta Tullilla olisi taas käytettävissään samat rikosten selvittämiskeinot ja teoista voisi seurata samat seuraamukset ja mahdollinen vahingonkorvausvelvollisuus Verohallinnolle kuin ennen oikeustilan muuttanutta korkeimman oikeuden päätöstä. Tämä edistäisi säännösehdotuksen perustelujen mukaan myös verotuksen toimeenpanoa kyseessä olevien valmisteveron alaisten tuotteiden osalta. Säännösehdotuksen tavoitetta voidaan esitysluonnoksessa esitettyjen perustelujen valossa mielestäni pitää hyväksyttävänä ja tarkoituksenmukaisena.

Lakiteknisesti yllä mainittu tavoite pyritään säännösehdotuksessa saavuttamaan sillä, että nuuskaa tai muita tuontikiellon ja valmisteveron alaisia tuotteita maahan tuova ei voisi veroilmoitusvelvollisuuden täyttäessään joutua rikosepäilyn kohteeksi muusta kuin valmisteveron välttämiseen tai sen yrittämiseen liittyvästä rikoksesta. Ilmoitustietoa ei saisi tällöin hyödyntää esimerkiksi salakuljetusrikoksen tutkimiseksi. Myöskään veropetoksen tunnusmerkistö ei tällöin täyttyisi. Tuojalla olisi esitysluonnoksen mukaan kuitenkin velvollisuus maksaa valmistevero säädettyjen menettelysäännösten mukaisesti, minkä lisäksi verotukseen liittyvät hallinnolliset seuraamukset olisivat Verohallinnon käytettävissä. Kuten esitysluonnoksessa on tuotu esiin, ei ole

oletettavaa, että ilmoituksia ryhdyttäisiin merkittävässä määrin tekemään, kun kysymys on tuotteista, joiden maahantuonti on kielletty. Lakiesityksen perusteluita voisi mielestäni tästä huolimatta sen jatkovalmistelussa vielä tarkentaa siltä osin, mitä hallinnollisia seuraamuksia tuojalle seuraisi valmisteveron suorittamisvelvollisuuden ohella, jos hän lainmuutoksen jälkeen täyttäisi valmisteverotuslain mukaisen ilmoitusvelvollisuutensa tuodessaan maahan tuontikiellon ja valmisteveron alaisia tuotteita.

Ehdotetulla säännöksellä turvattaisiin edellä kerrotun mukaisesti perustuslain 21 §:n edellyttämä verovelvollisen itsekriminointisuoja lainsäädännön tasolla säätämällä valmisteverotusta varten annettujen tietojen hyödyntämiskiellosta. Säännösehdotus ei nähdäkseni ole ongelmallinen perustuslain kannalta. Koska itsekriminointisuojaan liittyvien säännösten perustuslainmukaisuudesta ei esitysluonnoksen mukaan kuitenkaan ole perustuslakivaliokunnan kannanottoja, yhdyn siihen esitysluonnoksen ehdotukseen, että perustuslakivaliokunta arvioisi lain eduskuntakäsittelyssä sitä, onko ehdotettu sääntelyratkaisu hyväksyttävä tapa toteuttaa itsekriminointisuoja esityksessä tarkoitetuissa tilanteissa, ja antaisi asiasta lausunnon.

Apulaisoikeusasiamiehen sijainen

Jari Råman

Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri

Jyri Vesanto

Asiakirja on hyväksytty sähköisesti asianhallintajärjestelmässä.

Vesanto Jyri

Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia - Apulaisoikeusasiamiehen sijainen

Jari Råman